

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

To'xtasinov Muhammadjon
G'ulomjon o'g'li

Namangan viloyat

*pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi Ijtimoiy-iqtisodiy
fanlar va tillarni o'qitish metodikasi kafedrasi mudiri*

muhammadjon_toht@mail.ru

tel: 95-000-63-66

UZLUKSIZ KASBIY TA'LIM VA UZLUKSIZ MALAKA OSHIRISH MASALALARI

Annotatsiya. Maqolada usluksiz kasbiy ta'lim va uning rivojlanishi, uzluksiz malaka oshirish tizimining isloh qilinishi va istiqbollari, xalq ta'limi xodimlari uchun yaratilayotgan elektron platforma imkoniyatlari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ta'lim-tarbiya, islohot, uzluksiz kasbiy ta'lim, malaka oshirish huquqi, elektron platforma, lifelong learning, kasbiy kompetentlik.

Аннотация. В статье рассматриваются развитие и перспективы непрерывного профессионального образования, реформирование и перспективы системы непрерывного профессионального образования, возможности электронной платформы, созданной для народных педагогов.

Ключевые слова: образование, непрерывное профессиональное образование, право на повышение квалификации, электронная платформа, непрерывное образование, профессиональная компетентность.

Annotation. The article discusses the development and continuation of vocational training, the reform and prospects of the system of continuous training, the possibilities of the electronic platform for public educators.

Keywords: education, reform, continuing professional education, right to advanced training, electronic platform, lifelong learning, professional competence.

Bugungi kunda eng so'nggi va yuksak bilim, ko'nikma hamda malakalarni egallagan komil insonlar davlat va jamiyat taraqqiyotida muhim hal qiluvchi rolni

o‘ynamoqda. Shuning uchun ham zamonaviy jamiyatda inson faoliyatining eng keng sohalaridan biri – bu ta’lim hisoblanadi. So‘nggi yillarda ta’limning ijtimoiy roli ortib, dunyoning aksariyat davlatlarida ta’limning barcha turlariga bo‘lgan munosabat o‘zgardi. Ta’lim ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotning bosh, yetakchi omili sifatida qaralmoqda. Bunday e‘tiborning sababi zamonaviy jamiyatning eng muhim qadriyati va asosiy kapitali – bu yangi bilimlarni izlash, egallash va nostandart qarorlar qabul qilishga qodir bo‘lgan inson hisoblanadi. Shunday ekan, hozirgi davrda ta’lim shaxs va jamiyatni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Jahon iqtisodiyotida globallashuv va keskin raqobatchilik kuchayib borayotgan sharoitda insonning butun hayoti davomida uzluksiz ta’lim olish zaruratini keltirib chiqarmoqda. Uzluksiz ta’lim g‘oyasining paydo bo‘lishi o‘z navbatida, bir tomondan pedagogik konsepsiya sifatida, boshqa tomondan esa, amaliyotning natijasida paydo bo‘lgan. Umuman, bugungi kun tushunchasidagi kattalar ta’limi rivojlanishi XIX asrdagi sanoat inqilobi natijasida fan, texnika, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlardagi o‘zgarishlar oqibati bilan bog‘liq.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda uzluksiz ta’lim borasida bir-biridan farqlanuvchi bir necha nuqtai nazarlarni uchratish mumkin. Ulardan eng ko‘p uchraydiganlari: “uzluksiz ta’lim-butun hayot davomida egallaydigan ta’lim”, “uzluksiz ta’lim - kattalar uchun ta’lim”, “uzluksiz ta’lim - bu uzluksiz kasbiy ta’lim” kabi iboralar qo‘llanilsa, jahon pedagogikasida uzluksiz ta’lim bir nechta atamalar bilan izohlanib ular ichida “davom etuvchi ta’lim”, “hayot davomida o‘qish”, “doimiy o‘qish” iboralari keng qo‘llaniladi[1, 41-b].

O‘tkazilgan tahlillarga ko‘ra, davlat uchun uzluksiz ta’lim har bir shaxsning kasbiy va umumiy rivojlanishi uchun maqbul shart-sharoitlarni ta’minlash borasidagi ijtimoiy siyosatning yetakchi sohasi hisoblansa, jamiyat uchun esa, uzluksiz ta’lim ijtimoiy ishlab chiqarishni rivojlantirishning muhim sharti, mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonini tezlashtiruvchi hamda uning kasbiy va madaniy salohiyatini oshirib boruvchi mexanizm hisoblanadi. Jahon hamjamiyati uchun uzluksiz ta’lim xalqaro hamkorlik asosida milliy madaniyatlarni va umuminsoniy qadriyatlarni saqlash, rivojlantirish va o‘zaro boyitish usuli hisoblanadi.

O‘qituvchi-pedagoglarning uzluksiz ta’lim olishlari hamda muntazam malaka oshirib borishlar uchun ushbu tizimni yanada isloh qilish bo‘yicha so‘nggi yillarda qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2020-yil 6-noyabrdagi “Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4884-son qarorida ham bu borada bir qator vazifalar belgilangan. Endi pedagoglarning malaka oshirishi, uzluksiz ta’lim olishi uchun qator qulayliklar yaratildi.

Mazkur qarorga ko'ra 2021-yil 1-martdan boshlab pedagog kadrlar tayyorlaydigan oliy ta'lim muassasalari hamda litsenziyaga ega nodavlat ta'lim tashkilotlariga xalq ta'limi sohasida faoliyat ko'rsatayotgan rahbar, mutaxassis va pedagog xodimlarning malakasini oshirish huquqi berildi[2].

A.Avloniy nomidagi xalq ta'limi muammolarini o'rganish va istiqbollarini belgilash ilmiy-tadqiqot instituti tashabbusi va rahbarligida hududiy markazlarda ham xalq ta'limi xodimlari uchun elektron platforma yaratilmoqda. Bu platformaning vazifalari elektron platforma xalq ta'limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimi faoliyatini tashkil etish, har bir xodimning malaka oshirishi jarayonlarini monitoring qilish va shaxsiy hisobini yuritish imkoniyatini ta'minlovchi yagona ma'lumotlar bazasiga asoslangan, ta'limning masofaviy shaklini to'liq joriy etish imkonini beruvchi tizimning elektron shaklidir.

Elektron platforma pedagog kadrlarning kasbiy ehtiyojlari, kompetensiyaviy bo'shliqlarini aniqlaydi. Natijasiga ko'ra, malaka oshirish uchun unga zarur o'quv modullarini tavsiya etadi. Individual malaka oshirish trayektoriyasi bo'yicha o'qishni tashkil qilib, monitoringini olib boradi, o'zlashtirishni baholaydi. Kurs yakunida bilim ko'nikmalarni o'zlashtirganligini yakuniy baholaydi va sertifikatlar taqdim qiladi. Yakuniy baholashdan o'ta olmagan pedagogga qayta o'qish imkoniyatini beradi.

Ma'lumki, xalq ta'limi xodimlarining amaldagi malaka oshirish tizimi 3-5 yilda kurslarda o'qishga asoslangan holda davriy ravishda amalga oshiriladi. Bugungi kunda sohada amalga oshirilayotgan islohotlar mazkur davriylikdan voz kechib, xodimlarning "hayot davomida o'qish" tamoyiliga asoslangan uzluksiz kasbiy rivojlanish ta'limini joriy etishga yo'naltirilgan. Mazkur malaka oshirish kurslarini, faqat tizimdagi malaka oshirish ta'lim muassasalari emas, balki, OTMLar va nodavlat ta'lim tashkilotlari ham tashkil etishlari mumkin. Pedagog xodim esa mazkur ta'lim tashkilotlarini o'z ixtiyoriga ko'ra tanlaydi va malakasini oshiradi[3].

Ushbu jarayonni boshqarish uchun ham yagona platforma ishlab chiqilmoqda. Ushbu islohotlar pedagogga xohlagan vaqtda va xohlagan joyda, shuningdek, o'z kasbiy ehtiyojlaridan kelib chiqib malaka oshirish imkoniyatini beradi.

Tizimdagi islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Bunda pedagoglardan ham o'z ustida muntazam ishlashi, jarayonga mas'uliyat bilan yondashishi, kasbiy rivojlanishi bilan bog'liq ma'lumotlarni jon dili bilan o'rganib borishlarini talab etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 25-yanvarda qabul qilingan "Xalq ta'limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi [PQ-4963](#)-son qaroriga binoan 2021-yil 1-martdan boshlab tuman (shahar) xalq ta'limi bo'limlari tomonidan xalq ta'limi xodimlarining malaka oshirish bo'yicha ehtiyojlari o'rganiladi

hamda “Uzluksiz kasbiy ta’lim” maxsus elektron platformasi orqali ularning individual kasbiy rivojlanish trayektoriyasi tuziladi, har bir xalq ta’limi xodimining elektron portfoliosi shakllantiriladi va unga xodimning individual trayektoriyasi, kasbiy rivojlanish natijalari va o‘zlashtirgan o‘quv dasturlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar kiritiladi[4].

Shuningdek, qaror bilan xalq ta’limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha “Yo‘l xaritasi”, Xalq ta’limi xodimlarini 2021-2025-yillarda uzluksiz kasbiy rivojlantirish natijasida erishiladigan asosiy maqsadli ko‘rsatkichlar ham tasdiqlandi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta’limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son qarorida xalq ta’limi xodimlarining uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimida malaka oshirishning zamonaviy turlari va shakllarini hamda “Lifelong learning” tamoyili asosida uzluksiz malaka oshirish tizimini joriy etishga doir belgilangan vazifalar ijrosini ta’minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasining “Xalq ta’limi xodimlarining uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimida malaka oshirishning zamonaviy turlari va shakllarini hamda “Lifelong learning” tamoyili asosida uzluksiz malaka oshirish tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 9-sonli qo‘shma qarori qabul qilindi.

Unga ko‘ra xalq ta’limi xodimlarini kasbiy rivojlantirishning zamonaviy turlari va shakllarini keng joriy etish bo‘yicha “Yo‘l xaritasi” hamda xalq ta’limi xodimlarining “Lifelong learning” tamoyili asosida uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish bo‘yicha chora-tadbirlar kompleksi tasdiqlandi[5].

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 17-yanvardagi 25-son qarori bilan “Xalq ta’limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to‘g‘risida nizam” tasdiqlandi[6].

Mazkur nizam bilan xalq ta’limi tizimidagi rahbar, pedagog va mutaxassis xodimlarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi belgilandi.

Nizomga muvofiq, endilikda xalq ta’limi xodimlarining malakasini oshirish faoliyati bilan shug‘ullanadigan nodavlat ta’lim tashkilotlari reyestri shakllantirilishi belgilandi.

Nizomga binoan:

Endilikda xalq ta’limi xodimlari 5 yilda bir marta emas, har yili yil davomida malaka oshiradilar.

Xalq ta'limi xodimlarining har yili belgilangan davomiylikdagi malaka oshirish dasturlarini o'zlashtirishi va belgilangan hajmdagi kredit ballarini yig'ishlari majburiy hisoblanadi.

Xalq ta'limi xodimlari malakasini oshirishning har yilgi umumiy davomiyligi xalq ta'limi tizimi rahbar va mutaxassis xodimlari uchun kamida 30 soat, pedagog xodimlar uchun kamida 36 soat etib belgilanadi.

Uzluksiz kasbiy rivojlantirish ta'lim olishning quyidagi shakllarida amalga oshiriladi:

- ishlab chiqarishdan ajralgan holda ta'lim olish;
- ishlab chiqarishdan ajralmagan holda ta'lim olish ("Uzluksiz kasbiy ta'lim" elektron platformasi orqali)

Nizomga binoan:

Uzluksiz kasbiy rivojlantirish qayta tayyorlash va malaka oshirish orqali amalga oshiriladi.

Xodimlarni qayta tayyorlashning maqsadi – mehnat bozori, shaxs, davlat va jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlarini hisobga olgan holda xalq ta'limi tizimida faoliyat olib borayotgan oliy ma'lumotli, lekin tegishli pedagogik yoki kasbiy ma'lumotga ega bo'lmagan xodimlarning qo'shimcha ixtisoslik bo'yicha kasbiy bilim va ko'nikmalarini mavjud davlat ta'lim standartlari yoki davlat ta'lim talablari asosida shakllantirishdan iborat.

Xodimlar malakasini oshirishning maqsadi – xodimlarning malaka darajasiga ortib borayotgan talablar va kasbiy faoliyatni amalga oshirishning zamonaviy usullarini o'zlashtirish zarurati bilan bog'liq holda nazariy va amaliy bilimlarini yangilashdan iborat.

Xulosa o'rnida shularni ta'kidlash joizki, zamonaviy xodimning ma'lum bir ish faoliyatiga moslik darajasini baholash borasidagi talablar doimiy ravishda o'zgarib va kuchayib bormoqda. Bunda "Kasbiy kompetentlik" sifatida uning nafaqat kasbiy bilimlari, malaka va ko'nikmalari, balki mantiqiy fikrlashi, tashabbuskorligi, uddaburonligi, guruhda ishlash va hamkorlik qilishga bo'lgan qobiliyati, ma'lumotliligi va boshqa sifatlari muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda pedagoglar ham o'z ustida muntazam ishlashi, davr talablarini anglagan holda uzviylik asosida malaka oshirib borishlari muhim ahamiyatga egadir.

Adabiyotlar:

1. O'zbekistonda uzluksiz ta'lim tizimining isloh qilinishi. Xalq ta'limi xodimlarining barcha malaka toifalari uchun o'quv-uslubiy majmua. Tuzuvchi: S. Berdiyev. – T., 2018. – B.41.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida" PQ-4884-son qarori. 2020-yil 6-noyabr//<https://lex.uz/docs/-5085887>

3. Meliqulova B. Pedagog 5 yilda bir marta 144 soat emas balki har yili 30-36 soatlik malaka oshirish o‘quvlarga jalb qilinadi//<https://uza.uz/uz/posts/pedagog-5-yilda-bir-marta-144-soat-emas-balki-har-yili-30-36-soatlik-malaka-oshirish-oquvlarga-zhalb-qilinadi> 479820

4. Siraziyeva E. Xalq ta’limi sohasida uzluksiz kasbiy rivojlantirish joriy etiladi//https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/halq_talimi_sohasida_uzluksiz_kasbiy_rivojlantirish_joriy_etiladi

5. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi va O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasining "Xalq ta’limi xodimlarining uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimida malaka oshirishning zamonaviy turlari va shakllarini hamda "Lifelong learning" tamoyili asosida uzluksiz malaka oshirish tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi qo‘shma qarori. 2021-yil 25-fevral

6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta’limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to‘g‘risida nizom" 25-son qarori. 2022-yil 17-yanvar